

2Secure

NATO

– Det civila försvaret och kommunerna

Sammanfattning

NATO– Det civila försvaret och kommunerna

Det allt mer spända geopolitiska läget i världen påverkar Sveriges försvarspolitik, inte minst med tanke på Sveriges ansökan om att bli medlem i försvarsalliansen Nato. Det globala geopolitiska läget påverkar också kommunens arbete med civil beredskap. Att kunna ge och ta emot stöd är en hörnsten i svensk säkerhetspolitik. Med anledning av det aktuella säkerhetspolitiska läget, den ökande takten i uppbyggnaden av totalförsvaret samt ett annalkande Natomedlemskap behöver Sverige även genomföra en avsevärd förmågehöjning inom det civila försvaret.

Den 1 oktober 2022 trädde en ny struktur för civilt försvar och krisberedskap i kraft, som bland annat innebär införande av beredskapssektorer, civilområden och nya beredskapsmyndigheter.

Ett svenskt Nato-medlemskap kommer kräva att det civila försvaret anpassas till nya krav och förutsättningar. Det civila försvarets planeringsprocesser, arbetet med säkerhetskydd och arbetet med att utveckla förmågan till värdlandsstöd är några av de områden som kommer att beröras.

Det är ett omfattande omställningsarbete som kommer att kräva mer personal, en bred kunskapshöjning och teknisk anpassning, till exempel för att möta högt ställda krav på säkra kommunikationer.

1.1 VAD ÄR NATO?

Nato är en mellanstatlig organisation, som består av både en politisk och en militär del. Organisationen har 31 medlemsländer. Nordatlantiska fördraget utgör grunden för Nato. Kärnan i fördraget är det kollektiva försvaret, vilket innebär att alliansens medlemsländer har ömsesidiga försvarsförpliktelser gentemot varandra och gemensam försvarsplanering. Natos främsta syfte är att genom politiska och militära medel värna medlemmarnas suveränitet och territoriella integritet samt garantera alla medlemsländers frihet och säkerhet.

Nordatlantiska fördraget ingicks 1949 av tolv stater, varav två i Nordamerika och tio i Europa. Nato etablerades 1951 som en permanent organisatorisk tillämpning av nordatlantiska fördraget. Det nordatlantiska fördraget kallas även för Washingtonfördraget och är Natos grunddokument. Kärnan i nordatlantiska fördraget är medlemsländernas kollektiva försvar. Det kollektiva försvaret bygger på den rätt till individuellt och kollektivt självförsvar som varje land har i enlighet med artikel 51 i FN-stadgan.

1.1.1 Principer och artiklar i nordatlantiska fördraget

Nordatlantiska fördraget innehåller även andra principer som medlemsländerna åtar sig att leva upp till, så som ändamålen och grundsatserna i FN-stadgan och sin vilja att leva i fred med alla folk och alla regeringar. Det står också att parterna är fast beslutna att trygga sina folks frihet, gemensamma arv och civilisation, vilka grundar sig på demokratiska principer, principen om den enskilda människans frihet och rättsstatsprincipen. Parterna ska sträva efter att främja stabilitet och välfärd i det euroatlantiska området.

I artikel 1 och 2 i fördraget förbinder sig parterna att, i enlighet med FN-stadgan, lösa eventuella internationella tvister med fredliga medel och att i sina internationella förbindelser avhålla sig från hot om och bruk av våld på ett sätt som är oförenligt med FN:s ändamål.

Parterna ska bidra till den fortsatta utvecklingen av fredliga och vänskapliga internationella förbindelser. De ska bland annat sträva efter att undanröja motsättningar i sin internationella ekonomiska politik och främja ekonomiskt samarbete.

I artikel 3 åtar sig parterna att, var för sig och tillsammans, genom egen beredskap och ömsesidigt bistånd, upprätthålla och utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp.

Artikel 4 anger att parterna ska samråda närhelst en part anser att någon parts territoriella integritet, politiska oberoende eller säkerhet hotas.

Artikel 5 innehåller de ömsesidiga försvarsgarantier som utgör kärnan i Natos kollektiva försvar. Enligt artikeln ska ett väpnat angrepp mot en eller flera av parterna i Europa eller Nordamerika betraktas som ett angrepp mot samtliga parter.

Natos strategiska koncept

Natos strategiska koncept från 2022 beskriver en omvärld präglad av instabilitet, stormaktsrivalitet och kamp mellan demokratiska och auktoritära stater med motstridiga strategiska intressen. Ryssland framhålls som det mest signifikanta och direkta hotet mot de allierades säkerhet. Ryssland använder konventionella förmågor, såväl som cyber- och hybridaktiviteter, mot de allierade och deras partner. Hotet från Ryssland hanteras genom en förstärkning av alliansens avskräckning och försvar samt genom utökad motståndskraft.

I konceptet konstateras att auktoritära stater blandar sig i allierades demokratiska processer och institutioner, genomför skadliga aktiviteter i cyberrymden och rymden, sprider desinformation, använder migration som påverkansmedel, manipulerar energiförsörjning och använder ekonomiska påtryckningar.

I konceptet slås fast att Natos tre huvuduppgifter fortsatt är:

- (1) avskräckning och försvar
- (2) civil och militär krishantering och förebyggande av kriser
- (3) säkerhetssamarbete.

Konceptet bekräftar Natos så kallade 360-gradersansats, det vill säga alliansens beredskap att hantera alla hot och utmaningar i alla riktningar över land-, luft-, sjö-, cyber- och rymddomänerna. Natos roll i kampen mot terrorism är en integrerad del av denna ansats.

Krig i närområdet påverkar utvecklingen av det civila försvaret

Ryssland har under en längre tid utmanat den europeiska säkerhetsordningen. I december 2021 framförde Ryssland långtgående krav på en i grunden förändrad säkerhetsordning i Europa, krav som utgår från skapandet av intressesfärer och krav på inflytande över andra staters säkerhetspolitiska val. Ryssland har också visat att man är berett att använda militärt våld för att nå sina politiska mål, bl.a. genom krigen i Georgien 2008 och sedan 2014 i Ukraina, inklusive den folkrättsstridiga annekteringen av Krim. Den fullskaliga invasionen av Ukraina den 24 februari 2022 utgör ett vidare och synnerligen allvarligt steg i denna utveckling. Rysslands agerande innebär ett strukturellt och långsiktigt kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Det får omfattande och långtgående konsekvenser för Sverige.

Rysslands invasion av Ukraina har satt ljuset på Sveriges totalförsvaret.

Totalförsvaret består av det militära försvaret och det civila försvaret. I Sverige gäller totalförsvarsplikt, vilket innebär att alla som bor här och är mellan 16 och 70 år kan kallas in för att hjälpa till på olika sätt vid krigsfara och krig.

Sveriges civila beredskap (krisberedskap och civilt försvar) handlar om förmågan att förebygga och hantera fredstida krissituationer, krigsfara och ytterst krig. Kommuner, regioner och näringslivet spelar en stor roll i detta då de ansvarar för flera viktiga samhällsfunktioner. Hälso- och sjukvård, livsmedel och dricksvattenförsörjning, transporter samt energiförsörjning är några av de utpekade områden som har direkt bäring på kommuners och regioners uppgifter som ofta utförs av privata näringsidkare.

Riksdagen beslutade den 22 mars 2023 att godkänna Sveriges anslutning till bl.a. nordatlantiska fördraget, vilket möjliggör för Sverige att bli medlem i försvarsalliansen Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). Som Natomedlem förväntas Sverige även tillträda vissa avtal som berör olika aspekter av försvarssamarbetet.

Krig i närområdet påverkar utvecklingen av det civila försvaret

Några av avtalen kräver riksdagens godkännande.

Ett medlemskap i Nato medför att Sverige förväntas tillträda ett antal internationella avtal som ingåtts mellan medlemsstaterna. Det är bl.a. fråga om fyra statusavtal:

- avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor
- protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget
- avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal
- avtalet om status för tredjestaters delegationer och representanter vid Nordatlantiska fördragsorganisationen.

Sverige förväntas tillträda vissa tekniska avtal som Natomedlem:

- avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet
- Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar
- Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål
- avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information.

Krig i närområdet påverkar utvecklingen av det civila försvaret

Ett svenskt Nato-medlemskap kommer att kräva att det civila försvaret anpassas till nya krav och förutsättningar. Vid ett medlemskap förväntas Sverige också delta fullt ut inom Natos krishanteringssystem, (NATO Crisis Response System, NCRS). Det innebär att det måste finnas en förmåga att vidta vissa förutbestämda operativa åtgärder, så kallade "Crisis Response Measures" (CRM).

Integrering i Nato kommer att innebära att strukturer och rutiner inom det civila försvaret behöver anpassas till nya krav och förutsättningar. Det civila försvarets planeringsprocesser, arbetet med säkerhetsskydd och arbetet med att utveckla förmågan till värdlandsstöd är några av de områden som kommer att beröras. Det är svårt att i dagsläget säga hur stora kostnaderna för denna anpassning kommer att bli, men det är sannolikt att det kommer att medföra ökade kostnader på sikt.

Nuvarande tillväxttakt inom civilt försvar beslutades 2020 i en annan säkerhetspolitisk miljö än dagens. Den hade också föregåtts av en period med förvaltning och slutligen avveckling av det civila försvaret under 1990- och tidiga 2000-talet.

Det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget, den förhållandevis låga förmågenivå som utvecklingsarbetet utgår från, Försvarets behov samt kommande arbete med integrering i Nato enligt försvarsalliansens kravbild, gör att det finns betydande behov inom det samlade beredskapsområdet. Det gäller såväl investering och anskaffning som personaltillväxt. Detta kräver sammantaget stora statliga satsningar. Jämförelser med kostnader för den civila beredskapen under 1980- och tidiga 1990-talen blir sannolikt inte rättvisande, då det nu är fråga om uppbyggnad och inte i huvudsak förvaltning eller nedmontering. Vi behöver gå längre tillbaka i tiden än så för att förstå vad en upprustning i Sverige innebär i ekonomiska termer.

Som medlem i Nato ansvarar Sverige för att stärka landets förmåga att kunna stå emot större störningar, kriser och krig. Sverige ska också vara berett att hjälpa andra länder att klara samma sak.

Under de senaste åren har tempot ökat i vårt arbete att stärka det civila försvaret. 2022 delades Sverige in i sex nya civilområden, där varje civilområde leds av en ansvarig landshövding. Civilområdenas uppdrag är att stärka motståndskraften vid krigsliknande situationer och krig.

Som Natoland måste Sverige nu också vara berett att ge värdlandsstöd, vilket innefattar både civilt och militärt stöd till Natostyrkor.

Som tidigare partnerland och nu inbjudet land deltar Sverige redan i Natos arbete med att stärka samhällets resiliens. Medlemskapet kommer att ytterligare öka möjligheterna till internationell samverkan i arbetet med att utveckla det civila försvaret och den nationella krisberedskapen.

De sju grundläggande civila förmågor som Nato har identifierat omhändertas inom ramen för den svenska strukturen för det civila försvaret och beredskapsmyndigheternas olika ansvarsområden. Flera svenska myndigheter deltar sedan flera år tillbaka i arbetet som samordnas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Cep, civilt krisberedskapsarbete

Natos civila krisberedskapssamarbete samlar 69 allierade och partnerländer från alliansen, Euro-atlantiska partnerskapsrådet, Medelhavsdialogen, Istanbul-initiativet samt Natos globala partners (Partners Across the Globe) såsom Japan, Australien, Nya Zeeland, Pakistan med flera.

Civil krisberedskap betraktas inom Nato i första hand som ett nationellt ansvar, men kriser och katastrofer anses innebära ett hot mot stabilitet och säkerhet i det euro-atlantiska området. Även om både FN och EU utvecklat sina roller och sin förmåga att leda och samordna krishanteringsinsatser så vill Nato ha möjlighet att tillhandahålla ett forum för att skraddarsy insatser med civila och militära förmågor för att möta olika typer av hot.

Nato CEP består organisatoriskt av tre delar:

CEPC

(1) Kommittén för civil beredskap (Civil Emergency Planning Committé – CEPC) vilket är det styrande organet och den högsta civila kommittén, dels

EADRCC

(2) det Euro-atlantiska centret för katastrofsamordning (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre – EADRCC) som är det operativa samordningsorganet vid omfattande katastrofer.

ÖVRIGA

(3) Dessutom finns fyra planeringsgrupper och ett antal underliggande arbetsgrupper inom olika krisberedskapsområden.

Inom CEP finns även en s.k. expertpool, vilket är ett nätverk av nationella krisberedskapsexperter. Poolen, som även innehåller en handfull svenskar, administreras av planeringsgrupperna men verkar inom hela Nato CEP.

Cep, civilt krisberedskapsarbete

Verksamheten inom Nato CEP utgår från fem uppgifter, vilka är att ge:

1. civilt stöd till alliansens insatser under Artikel 5 i Washingtonfördraget
2. stöd till insatser som inte genomförs under Artikel 5
3. stöd till nationer i samband med kriser
4. stöd till nationer med att skydda befolkningen mot effekterna av massförstörelsevapen
5. samarbete med partnerländer inför och under katastrofer.

Nato CEP ska samla in, analysera och sprida information om nationell planering och aktiviteter för att säkerställa effektiv användning av civila resurser i samband med kriser. Det ska även skapa förutsättningar för allierade och partnerländer att hjälpa varandra inför och vid hantering av kriser, katastrofer och konflikter.

Insatser under artikel 5 syftar på Natos kollektiva försvar och ömsesidiga försvarsgarantier. Här ryms det som Sverige skulle betrakta som totalförsvarsfrågor, d.v.s. militärt och civilt försvar. Insatser som inte genomförs under artikel 5 kan grovt beskrivas som militära och civila insatser utanför alliansens område eller insatser som inte kopplas till ett militärt hot. Militära insatser kan inte genomföras utan hänsyn till och i samverkan med civila aktörer. Att ge stöd till Natos militära insatser är därför en självklar uppgift för CEP. Huruvida Nato skall engagera sig i förmågan att hantera fredstida kriser råder det däremot delade meningar om. Vissa medlemsländer ser det som en självklarhet medan andra anser att det stjäl fokus från försvarsperspektivet och att det inkräktar på EU:s ansvarsområde.

NATO och Sveriges civila försvar

Sveriges kommuner ansvarar för en rad samhällsviktiga verksamheter som har en central funktion inom det civila försvaret. Utöver barnomsorg, skola och äldreomsorg ansvarar de för viss hälso- och sjukvård avseende vården av äldre och funktionsnedsatta. Kommunerna har även ansvar för räddningstjänst och kommunal teknisk försörjning så som vatten, avlopp, avfallshantering och renhållning.

Kommunerna har även ett ansvar för miljö- och hälsoskydd, samhällsplanering och den fysiska planeringen vilket har en nära koppling till beredskapsplanering. Många kommuner är även minoritets- och majoritetsägare i kommunalägda bolag som bedriver samhällsviktig verksamhet, t.ex. fjärrvärme och elförsörjning. Kommunerna ska vidta de förberedelser som behövs för verksamheten under höjd beredskap.

Kommunerna har ett lokalt geografiskt områdesansvar som innebär att de vid höjd beredskap ska verka för att den verksamhet som bedrivs i kommunen av olika aktörer samordnas. De ska även verka för att samverkan kommer till stånd mellan de aktörer som bedriver verksamheten.

Kommunerna ska inom sina ansvarsområden kunna förebygga, motstå och hantera kriser och olyckor av varierande art och omfattning, såväl vid fredstida förhållanden som under höjd beredskap och ytterst krig.

Kommuners arbete med civilt försvar finansieras idag inom ramen för olika utgiftsområden och anslag. En del i detta arbete sker inom ramen för Lagen om Extraordinära händelser, (LEH). Åtgärder inom LEH finansieras delvis av kommuner själva, delvis av staten via så kallade 2:4 anslag Krisberedskap inom ramen för de överenskommelser som MSB tecknat med SKR det vill säga "Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar" respektive i "Överenskommelse om regionernas arbete med krisberedskap och civilt försvar".

Om Sverige blir medlem i Nato kommer utvecklingen av totalförsvaret att genomsyras av gemensamma mål för samhällets motståndskraft eftersom ett robust civilt försvar är en viktig del av försvarsförmågan (artikel 3 Nato-fördraget).

Ett svenskt Nato-medlemskap kommer att kräva att det civila försvaret anpassas till nya krav och förutsättningar. Vid ett medlemskap förväntas Sverige också delta fullt ut inom Natos krishanteringssystem, (NATO Crisis Response System, NCRS). Det innebär att det måste finnas en förmåga att vidta vissa förutbestämda operativa åtgärder, så kallade "Crisis Response Measures" (CRM).

Principen om motståndskraft är förankrad i artikel 3 i alliansens grundfördrag:

"För att mer effektivt kunna uppnå målen i detta fördrag kommer parterna, separat och gemensamt, genom kontinuerlig och effektiv självhjälp och ömsesidig hjälp, att upprätthålla och utveckla sin individuella och kollektiva förmåga att motstå väpnade attacker."

NATO och Sveriges civila försvar

Artikel 3 hjälper till att ge Nato medel för att fullgöra sina kärnuppgifter, särskilt det kollektiva försvaret.

Varje allierads individuella engagemang för att bibehålla och stärka sin motståndskraft minskar Natos sårbarhet som helhet.

Natos stats- och regeringschefer har upprepade gånger betonat att varje allierad måste vara tillräckligt robust och anpassningsbar för att hantera kriser som alliansen planerar att möta. Militära åtgärder för att försvara alliansens territorium och befolkning behöver kompletteras med robusta civila åtgärder och förberedelser för att reducera sårbarheterna och riskerna samt konsekvenserna vid ett angrepp.

Resiliens är således först och främst ett nationellt ansvar. Varje allierad måste vara tillräckligt robust och anpassningsbar för att hantera och ta itu med hela det spektrum av kriser som alliansen förutser.

Militära ansträngningar för att försvara alliansens territorium och befolkningar måste kompletteras med robust civil beredskap för att minska potentiella sårbarheter och risken för attacker i fredstid, kris och konflikt.

Militära styrkor, särskilt de som sätts in under kriser och konflikter, är starkt beroende av den civila och kommersiella sektorn för transport, kommunikationer, energi och till och med basförnödenheter som mat och vatten, för att utföra sina uppdrag. Civil beredskap säkerställer att dessa sektorer är redo att motstå externa attacker eller interna störningar och förblir i stånd att ge stöd till en militär operation från Nato om det behövs.

Sammantaget styrs Natos policy för motståndskraft och civil beredskap av motståndskommittén, som rapporterar direkt till Nordatlantiska rådet, Natos främsta politiska beslutsfattande organ.

För arbetet med det civila försvaret är Natos erfarenheter med att säkerställa samhällsviktiga funktioner värdefulla. Detta exemplifieras genom arbetet med Natos sju civila grundläggande förmågor (Baseline requirements for national resilience) som utgör en central utgångspunkt i det nationella arbetet.

NATO och Sveriges civila försvar

Det civila beredskapsarbetet inom Nato är inriktat mot tre övergripande områden:

- förmågan att upprätthålla politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner,
- säkerställandet av viktiga samhällsfunktioner och
- civilt stöd till militära verksamheter.

Utifrån dessa tre områden har Nato identifierat sju civila förmågor (Baseline requirements for national resilience) som ska bidra till att upprätthålla alliansens kollektiva försvarsförmåga och möta hot som utmanar den kollektiva säkerheten.

Nato har tagit fram en vägledning samt utvärderingskriterier för hur den civila beredskapen ska stärkas i enlighet med förmågorna.

Förmågorna avser:

1. säkerställande av politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner,
2. resilient energiförsörjning,
3. effektiv hantering av okontrollerade stora befolkningsrörelser,
4. resilienta system för livsmedels- och dricksvattenförsörjning,
5. hantering av stora masskadeutfall,
6. resilienta civila kommunikationssystem och
7. resilienta transportsystem.

Sveriges pågående arbete med civilt försvar går hand i hand med dessa områden. Ett medlemskap skulle innebära tydligare krav på rapportering och uppföljning.

NATO har ett antal kommittéer och planeringsgrupper som arbetar med dessa frågor ut olika perspektiv.

Civil Emergency Planning Committee (CEPC) är Natos högsta organ för civila beredskapsfrågor. CEPC är sammanhållande inom Nato för bl.a. civil beredskapsplanering, skydd av samhällsviktiga funktioner, civilt stöd vid omfattande olyckor och kriser samt Natos hantering av hybrid- och terrorhot.

NATO och Sveriges civila försvar

Under CEPC verkar sex planeringsgrupper

Civil förmåga utifrån 7/BR	CEPC planeringsgrupp	Svensk benämning	Ansvarigt departement	Myndighet ansvarig för SE representation
Hantering av stora masskadeutfall	Joint Health Group (JHG)	Planeringsgruppen för hälsofrågor	Socialdepartementet	Socialstyrelsen huvudansvarig
Resilienta system för livsmedels- och dricksvattenförsörjning	Food and Agriculture Planning Group (FAPG)	Planeringsgruppen för livsmedels- och jordbruksfrågor	Näringsdepartementet	Livsmedelsverket huvudansvarig Jordbruksverket deltar vid behov
Resilient energiförsörjning	Energy Planning Group (EPG)	Planeringsgruppen för energifrågor	Infrastrukturdepartementet	Energimyndigheten huvudansvarig
Resilienta civila kommunikationssystem	Civil Communications Planning Group (CCPG)	Planeringsgruppen för civila kommunikationer	Infrastrukturdepartementet	PTS huvudansvarig MSB deltar vid behov
Säkerställande av politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner	Civil Protection Group (CPG)	Planeringsgruppen för civilskyddsfrågor	Justitiedepartementet	MSB huvudansvarig
Effektiv hantering av okontrollerade befolkningsrörelser	Civil Protection Group (CPG)	Planeringsgruppen för civilskyddsfrågor	Justitiedepartementet	MSB huvudansvarig
Resilienta transportsystem	Transport Group (TG) Sub-groups: A) Inland Surface Transportation B) Ocean shipping C) Civil Aviation	Planeringsgruppen för transportfrågor Undergrupper: A) Inlandstransporter B) Sjöfart C) Civil luftfart	Infrastrukturdepartementet	Trafikverket övergripande ansvarig för planeringsgruppen. I undergrupperna deltar utöver Trafikverket: A) Transportstyrelsen B) Sjöfartsverket och Transportstyrelsen C) Transportstyrelsen och Luftfartsverket

- Planeringsgruppen för transportfrågor (Transport Group, TG)
- Planeringsgruppen för livsmedels- och jordbruksfrågor (Food and Agriculture Planning Group, FAPG)
- Planeringsgruppen för hälsofrågor (Joint Health Group, JHG)
- Planeringsgruppen för civila kommunikationer (Civil Communication Planning Group, CCPG)
- Planeringsgruppen för energifrågor (Energy Planning Group, EPG)
- Planeringsgruppen för civilskyddsfrågor (Civil Protection Group, CPG)

NATO och Sveriges civila försvar

Frågor som har bäring på den civila beredskapen kan även hanteras i andra delar av Natostrukturen, inklusive vid Natos kunskapscentrum (Centre of Excellence). Samtliga berörda myndigheter i Sverige ska, i sitt arbete med planeringsgrupperna och i andra relevanta forum, prioritera följande områden:

1) Utvecklingen av civilt försvar som en del av totalförsvaret

- Med utgångspunkt i målet för civilt försvar ska möjligheter att utveckla vårt totalförsvar aktivt eftersträvas och tas till vara. För det civila försvaret syftar detta till att exempelvis använda Natos erfarenheter och kunskap för att säkerställa samhällsviktiga funktioner.

Tidigare redovisade förmågor (baseline requirements) utgör en central utgångspunkt i det nationella arbetet med att utveckla krisberedskapen och det civila försvaret och är ett viktigt ingångsvärde i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet.

Som en del av totalförsvaret är det angeläget att Sverige utvecklar ett psykologiskt försvar anpassat efter dagens förhållanden. Sverige bör aktivt ta del av och bidra till Natos samlade erfarenhet inom området.

2) Civil beredskapsplanering i relation till det svenska värdlandsstödvtalet med Nato

- Sverige ska kunna ge och ta emot militärt och civilt stöd. Det är avgörande för att skapa en reell möjlighet att agera tillsammans och samordnat i händelse av en kris eller krig.

Värdlandsstödvtalet med Nato ger Sverige möjlighet att förbättra förutsättningarna för att vi effektivt ska kunna ge och ta emot militärt stöd från Nato vid kris eller krig.

Ett effektivt värdlandsstöd kräver att det inom det civila försvaret säkerställs praktiska och logistiska arrangemang till stöd för militära verksamheter. Ett väl fungerande värdlandsstöd underlättar också för Sverige att vara värdland för internationella övningar.

3) Ett utvecklat samarbete i utformning och genomförande av övningar

- Genom att planera och delta i övningar stärks Sveriges förmåga att motstå olika typer av kriser och hot. Genom Nato får Sverige möjlighet att delta i övningar av en storlek och komplexitet som överstiger vad som är möjligt att organisera nationellt.

Svenska myndigheter ska därför, när det stärker förmågan inom totalförsvaret och krisberedskapen, delta i planering och genomförande av de Natoövningar som Sverige deltar i.

Slutsatser civilt försvar kommun

- Det civila försvaret bygger på att samhället fungerar i vardagen. Brister och sårbarheter i samhällets funktionalitet påverkar Sveriges beredskap.
- All verksamhet och allt beslutsfattande måste i större utsträckning beakta totalförsvarets krav och det civila försvaret behöver en tydlig och sammanhållen styrning
- Åren som kommer behöver vi ta oss över en investeringspuckel bestående av nödvändiga investeringar i kommuner och regioners beredskap, beredskapslager, infrastruktur och räddningstjänst som är några av rapportens mest omfattande områden.
- Trovärdighet kring Sveriges försvarsförmåga kräver långsiktighet avseende inriktning och ekonomiska ramar och en förmåga att anpassa planering och rutiner till ett stundande Nato-medlemskap.
- Samhällets funktionalitet är beroende av privata företag som äger, förvaltar och driver samhällsviktiga verksamheter. Företag behöver involveras än mer i utvecklingen av totalförsvaret.

Slutsatser civilt försvar kommun

Natos resiliensarbete och dess sju krav på förmåga för att stärka civil motståndskraft (NATO Baseline Requirements for National Resilience) är redan idag en central utgångspunkt i den svenska civila beredskapsplaneringen. Därmed utgör de ett viktigt ingångsvärde i arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet tillsammans med de sju sektorer som pekas ut inom ramen för EU:s s.k. NIS-direktiv om åtgärder för att skapa och bibehålla en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela EU.

Vid ett Nato-medlemskap skärps dock uppföljningen av Sveriges efterlevnad av kraven på förmåga, varför dessa sömlöst måste omhändertas i den nya beredskapsstrukturen och i den process för civil beredskapsplanering som är under utveckling.

Planeringen för civilt försvar kommer således att i ännu högre grad än idag behöva ta hänsyn till de sju kraven för förmåga, men också till andra nya villkor och förutsättningar som följer av Nato-medlemskapet.

Bedömningen är att anpassningar av inriktningar och strukturer för samverkan och planering utifrån Natostandarder har hög prioritet de kommande åren. Fortsatta och fördjupade kontakter med Finland kopplat till Nato bedöms som värdefullt då de står inför en liknande situation som Sverige.

Det finns överlag en vinst i att de nordiska länderna gemensamt företräder och driver det nordiska perspektivet inom Nato utifrån ett gemensamt geopolitiskt och strategiskt förhållande till omvärlden. I och med många osäkerheter kring ett Nato-medlemskap och dess påverkan på svenska myndigheter är det i nuläget svårt att göra en kostnadsberäkning för det civila försvarets anpassning till ett Nato-medlemskap och huruvida det kommer att innebära ökade kostnader.

Ett medlemskap medför behov av närvaro i fler arbets- och planeringsgrupper och kommittéer än tidigare samt en utökad representation i form av sekonderingar till Natos strukturer. Befintliga utmaningar av särskilda personalkompetenser inom civilt försvar hos beredskapsmyndigheterna bedöms därför kunna öka i och med ett svenskt Nato-medlemskap.

Slutsatser civilt försvar kommun

Vid ett medlemskap förväntas Sverige också delta fullt ut inom Natos krishanteringssystem, (NATO Crisis Response System, NCRS). Det innebär att det måste finnas en förmåga att vidta vissa förutbestämda operativa åtgärder, så kallade "Crisis Response Measures" (CRM), som kan aktiveras efter beslut i Nordatlantiska rådet (North Atlantic Council (NAC) eller av Natos överbefälhavare (Supreme Allied Commander, SACEUR). Ett antal av dessa är rent civila samtidigt som flera av de operativa åtgärderna på militär sida också omfattar civila beredskapsaspekter. De operativa åtgärderna behöver vara identifierade och planerade i förväg för att kunna aktiveras när så krävs. Detta ställer krav på ett brett planerings- och genomförandearbete, tillsammans med Försvarmakten samt berörda aktörer inom det civila försvaret. I vissa avseenden behöver planering även genomföras tillsammans med andra länder för att möjliggöra samverkan i ett skarpt läge Nationell inriktning av Natos krav på säkerhetsskydd Det är av vikt att det civila försvarets aktörer implementerar Natos processer och system på ett likvärdigt sätt.

Det finns därför behov av politisk styrning och nationell inriktning för hur myndigheterna och kommunerna ska anpassa sitt säkerhetsskydd till ett svenskt Nato-medlemskap i syfte att undvika särlösningar.

Planeringen för civilt försvar kommer således att i ännu högre grad än idag behöva ta hänsyn till de sju kraven för förmåga, men också till andra nya villkor och förutsättningar som följer av Nato-medlemskapet. Bedömningen är att anpassningar av inriktningar och strukturer för samverkan och planering utifrån Natostandarder kommer att ha hög prioritet de kommande åren. Fortsatta och fördjupade kontakter med Finland kopplat till Nato bedöms som värdefullt då de står inför en liknande situation som Sverige. Det finns överlag en vinst i att de nordiska länderna gemensamt företräder och driver det nordiska perspektivet inom Nato utifrån ett gemensamt geopolitiskt och strategiskt förhållande till omvärlden.

Skarpa målsättningar på militär sida omfattar därmed även civila dimensioner som behöver omhändertas av ansvariga aktörer inom beredskapssystemet. Samtidigt stärks uppföljningen och dialogen med Nato även på civil sida, med utveckling av civila resiliensmål utifrån gemensamma riktlinjer och förmågekriterier. Dessa omfattar en bredd av sektorer såsom energi, transporter, hälso- och sjukvård, elektroniska kommunikationer och räddningstjänst.

MSB förslag till åtgärder

I redovisningen den 10 maj 2022 föreslog MSB åtgärder för att stärka kommunernas beredskap motsvarande sammanlagt cirka 2,4 miljarder kronor för 2024 och 2,8 miljarder kronor för 2025. Detta inkluderade 760 miljoner kronor årligen i tillägg för att stärka de grundläggande förutsättningarna för kommunernas arbete med beredskapsförberedelser inom civilt försvar, inklusive arbetet med ett stärkt säkerhetsskydd.

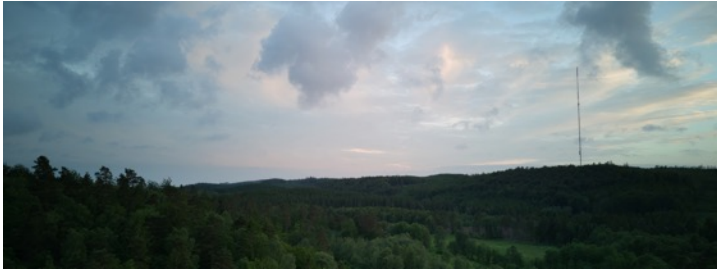

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Vidare lämnades förslag för att stärka den grundläggande beredskapen inom

- socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård,
- räddningstjänst under höjd beredskap,
- inrättandet av tre kommunala investeringsprogram (avseende robust vattenförsörjning och avlopp, robust energiförsörjning, robust kommunal infrastruktur inom transportområdet).
- etablering och utveckling av kommunala trygghetspunkter med stöd av Frivilliga resursgrupper (FRG)

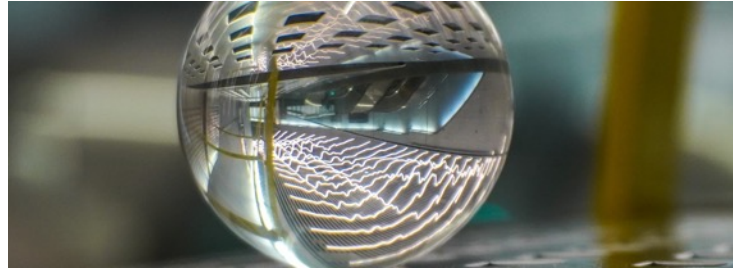

Hotbilden är inte statisk

Hotbilden styrs av antagonists vilja och förmåga, vilket ständigt ändras.

Om vi kan skapa ett relevant skydd för samhällskritisk verksamhet bli det svårare att lyckas med ett angrepp och därmed bli mindre attraktivt för antagonisten.

Komplex hotbild

Det antagonistiska hot som finns mot säkerhets- skyddskänslig verksamhet är avancerat. Detta medför att det måste finnas ett adekvat säkerhetsskyddsarbete på plats. Att bedöma hotbilden på ett korrekt sett är en förutsättning för att dimensionera rätta säkerhetsskyddsåtgärder

Tillsammans bygger vi ett skydd

För att klara av att skydda Sverige vid händelse av kris eller krig måste alla göra sin del noggrann.

Om vi tillsammans ser till att höja upp säkerhets- skyddsarbetet ökar vår förmåga att hantera eventuella störningar framöver.

Det här kan vi hjälpa till med

Den nya säkerhetsskyddslagen ställer hårda krav på verksamhetsutövare som bedriver säkerhetsskyddskänslig verksamhet.

Vi på 2Secure står redo att hjälpa er att skapa en adekvat säkerhetsskyddsanalys och bidra med rådgivande insatser mot all typ utav arbete med säkerhetsskyddskänslig verksamhet. Med omfattande erfarenhet och kompetens inom säkerhetsskydd kan vi säkerställa att eran organisation agerar i enlighet med säkerhetsskyddslagen och på så sätt värnar om Sveriges säkerhet

Säkerhetsanalys

Hotbilsbedömning

Säkerhetsskyddsplan

Kontrollplan

Utbildning

Referenser

Allvarstid Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport
2023 Ds 2023:19

Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans
Slutredovisning av regeringsuppdrag (Ju2022/01209/SSK)

Kontrollstation 2023 Ds 2023:12

Sveriges medlemskap i Nato Prop. 2022/23:74

Kontakta oss

Har du frågor och/eller funderingar om totalförsvarsplanering eller vårt affärsområde Samhällsskydd och beredskap?

Kontakta Anders Bennström E-mail: anders.bennstrom@2Secure.se

+46 (0)8 656 50 00 info@2Secure.se

Box 34037 | 10026 Stockholm | www.2Secure.se

